

тивній участі в організації та проведенні виставок, свят, акцій екологічного змісту, тобто формують екологічну культуру молоді.

Література

1. Кузнецова Т.В., Афанасьєва І.Ф. Формування екологічної культури студентів: проблема, задачі, шляхи вирішення. / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції . Умань. 24-25 березня 2005 р.
2. Проблемы и перспективы экологического образования в детском саду и начальной школе: Материалы V Российской конференции. Москва. 24-25 ноября 2003 р.
3. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения. Т.5. – М.: Педагогика, 1988.

ПОЗИЦІЯ НЕНАСИЛЛЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

*Лісогоренко Г.О., Тарасевич Н.М.
Полтавський ДПУ імені В.Г.Короленка*

Педагогіку ненасилля відстоювали передові діячі освіти (Ж.-Ж. Руссо, Л.Толстой, К.Д.Ушинський, В.Сухомлинський, К. Роджерс ін.). Цей напрямок гуманістичної думки завжди йде як антипод авторитарній, імперативній педагогіці примусу і, набуваючи усе більшої популярності, стає пріоритетним у сучасній теорії і практиці [2]. Одночасно прагнення школи маніпулювати дитячою свідомістю прослідковується й сьогодні. Про це свідчать неконструктивні, авторитарні дії вчителів, низький рівень пізнавальної мотивації більшості учнів, приховане й відкрите небажання вчитися, безвідповідальність поведінки.

Особистість як надскладна система не підкорюється жорсткому управлінню ззовні [3, с.80]. Вона має захисні механізми протидії будь-якому насиллю, включаючи педагогічне як таке, що не відповідає її природній потребі у самостверженні. Головну роль у розвитку особистості відіграють не зовнішні, а внутрішні детермінанти, процеси саморегуляції і самоуправління. Розуміння суті ненасильства, толерантності у процесі виховання – складна річ бо навчати, виховувати – явища за соціальною сутністю – не спонтанні, а задані потребами суспільства, які дитина часто усвідомлює як насильство. Нескладно виявляти повагу, складніше – пред'явити вимоги в парадигмі ненасилля, які б вихованець сприймав як належне і не відчував тиску на собі. Педагогіка ненасилля не повинна усвідомлюватися як невтручання вчителя, як лише схвалення, як потурання. Залишається в силі позиція, висунута А.С.Макаренком: „Моїм головним принципом завжди було: якомога більше вимогливості до особистості й одночасно якомога більше поваги до неї”.

Характерні ознаки педагогіки ненасилля й примусу можна предста-

вити схематично [4, с.19]:

Характерні ознаки	Педагогіка примусу	Педагогіка ненасилля
1. Мета	Привнесення досвіду без урахування можливостей особистості, досягнення результату за будь-яку ціну	Збереження та примноження духовного потенціалу особистості
2. Специфіка управління	- Вчитель сам подає зразок поведінки, шаблон дії, - жорстко контролює орієнтацію на зразок, - робить акцент на недоліках.	- Вчитель викликає бажану поведінку, мотивує навчання, - включає учня в спільний пошук, ставить в ситуацію вибору, - разом шукають способи правильного вирішення проблеми. виправлення помилок.
3. Характер зворотного зв'язку	- Очікуються негативні емоції учня(страх, тривожність, дискомфорт, обурення). - Сенс дій учня – позбутися неприємностей, уникнути покарання.	- Очікуються позитивні реакції (радість, зацікавленість спільною діяльністю, інтерес до роботи, бажання спілкуватися, вдячність за підтримку, задоволення).
4. Техніка впливу	- Наказ, вимога, - дисциплінування, - приниження, - конфронтація, - нав'язування думок, - примус, фізичний або словесний тиск.	- Прохання, переконування, - організація спільної діяльності, - підбадьорювання, - компроміс, - Я-висловлювання, - надання права вибору.
5. Результати	- Адаптація до залякування і погроз, що вимагає ескалації примусу, - Нездатність мислити самостійно, фіксація на деталях, - придушення творчої активності, - поведінка набуває якості захисної, - егоцентризм, відчуття самотності, складність у розумінні іншої людини.	- Дитина не потребує жорсткого контролю з боку класного керівника, - самостійність у визначенні та вирішенні проблем, - розвивається творча активність, - поведінка довірлива, - бачення себе як частини громади, країни, навколишнього світу.

Дослідження, проведене серед першокурсників і випускників філологічного і природничого факультетів, показало:

Контингент	К-сть анкет	Схильні до ненасилля у взаємодії (абс.)	У %	Схильні до неконструктивних реакцій (абс.)	У %
Студенти І курсу біофаку	25	12	48	13	52
Студенти У курсу біофаку	21	15	71,4	6	28,6
Вчителі (за даними студ.)	46	4	9	42	91
Усього студенти	46	27	59	19	41

Результати свідчать про актуальність проблеми в сучасній школі: схильність до примусу є домінуючим фактом у діяльності вчителів, за даними тих, хто закінчив школу і тих, хто на порозі роботи. Одночасно прагнення до ненасилля майбутніх вчителів вселяє оптимізм у завтрашній день нашої освіти.

У розв'язанні педагогічних ситуацій слід послуговуватися ненаси-

льницькими способами впливу: не нав'язувати свою думку у міжособистісному спілкуванні з учнями, а виявляти незгоду, використовуючи звороти „Мені здається...”, „Мені близька інша думка...”, „Якщо я не помиляюся...” тощо. Повагу й підтримку гідності дитини виявить прохання замість наказу, чітка організація діяльності замість дисциплінування, підбадьорювання замість приниження, компроміс замість конфронтації. Це сприятиме розв'язанню складних педагогічних ситуацій без використання відкритих і прихованих форм примусу.

„Виховання в душі толерантності ... повинне розвивати в молоді здатність до незалежного мислення, критичної оцінки та формувати високі моральні критерії” [1, с.177, 179].

Література

1. Декларація принципів толерантності. – Ст. 1,4 // Педагогіка толерантності. – 1999.- №3/4. – С.177-179.
2. Орлов Ю.М. Проблемы педагогики ненасилия //Педагогіка. – 1993. – №4.- С.121-126.
3. Рыданова И.И. Основы педагогики общения. – М.: Беларуская навука, 1998. – С. с. 78-81.
4. Н.М.Тарасевич. Стратегія поведінки вчителя у складних педагогічних ситуаціях: Спецкурс. Тексти лекцій . – С. 6-19.

НАУКОВІ НАПРЯМКИ БІОЕТИКИ

Магда В.І., Мельник В.Т.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Біоетичний рух дедалі все більше поширюється серед науковців, лікарів та громадськості. Світова наукова спільнота та міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ВООЗ, ЮНЕП, Рада Європи надають великого значення цій проблемі. Основною причиною є непередбаченість наслідків застосування багатьох новітніх біотехнологій, таких як клонування, використання стовбурових клітин, генна інженерія та інші.

Бурхливий розвиток біотехнологій на тлі світової екологічної кризи зумовлює необхідність постійного пошуку нових підходів до оцінки цих процесів. Беззастережне застосування сучасних досягнень біологічної науки може призвести до небажаних наслідків навіть тоді, коли вони використовуються з найкращими намірами. Нині ведуться активні дискусії щодо використання стовбурових клітин, допоміжних репродуктивних технологій, генетично модифікованих організмів. Одне з завдань біоетики – передбачення та запобігання небажаним наслідкам, пов'язаним із реалізацією наукових розробок. Усі вчені повинні усвідомити, що справжній прогрес без високої моралі неможливий. Для вирішення цих важливих питань при Президії НАН України у 1998 р. було створено Комітет з біоетики [2].

Біоетика має такі основні напрямки, до яких відносяться повага до